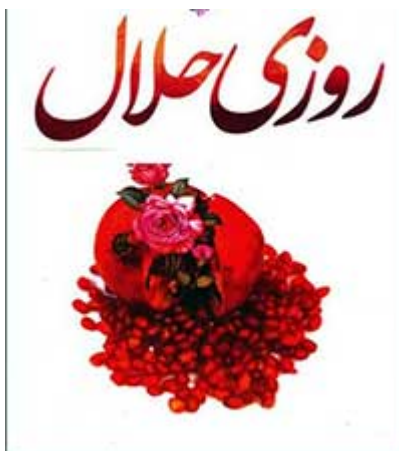

رزق حلال و راه‌های به دست آوردن آن

<"xml encoding="UTF-8?">

چکیده:

این مقاله با عنوان رزق حلال و راه‌های به دست آوردن آن طراحی شده است. رزق از دیدگاه معصومین و قرآن همان رزق حلال معرفی شده است و بر اساس راهبرد توصیفی تنظیم شده است. در آن معیارهای طلب روزی و همچنین عوامل گشایش روزی را به طور مختصر بیان می‌کند. مباحث بعد از آن در مورد عوامل فقر و راه‌های دوری از آن می‌باشد و در نهایت به عواملی که منجر به گرایش افراد به سمت مال حرام می‌شود. به طور خلاصه بیان می‌گردد. در کل مقاله‌ی فوق تنظیم شده است، برای ارائه راه کارهای ساده برای به دست آوردن ثروت و خوشبختی و دوری افراد از فقر و تنگدستی و اگر افراد این راه‌ها را در زندگی خود پیش بگیرند، به راحتی می‌توانند خوشبختی و سعادت را در پیش روی خود داشته باشند.

مقدمه:

همواره بشر به دنبال یافتن عوامل و آثار رفتار خویش بوده است، انسان‌ها علاقه مندند تا بدانند چه عواملی باعث تفاوت مالی میان آنها می‌شود و برای توسعه در روزی چه باید کرد، عالم خلقت بر اساس قانون علت و

معلول آفریده شده و تمام ذرات آن با یکدیگر مرتبط هستند. زیباترین بیان در رابطه با علت‌های فقر و ثروت در سخنان بیشینیان دین آمده است. در آیات و خصوصاً در روایات اهل‌بیت عوامل فراوانی را برای گشایش روزی و فقر و تنگدستی برشمرده‌اند، اگر چه رابطه‌ی برخی از این عوامل با ثروت و فقر بر ما پوشیده است اما بی‌تردید گفتار آنان بهترین و زیباترین بیان در این رابطه است. گل‌های زیبایی را در باغی سرسبز تصور کنید که باران رحمت یکسان بر آنها می‌بارد. باغبان یکی از آنها آفت را می‌شناسد و در تغذیه و آبیاری گل‌ها می‌کوشد، هر روز طراوت و شادابی غنچه‌های شکفته، زبان عابران را به تحسین وادار می‌دارد، اما باغبان دیگر بی‌خبر از باغبانی، نه آبیاری مناسب را می‌داند و نه آفت زدایی می‌کند، گل‌های این باغ پژمرده و غم‌انگیز می‌شود.

اکنون گل وجود انسان نیز چنین است بهره‌های دنیوی، ثروت و نعمت‌های الهی همان باران رحمتی است که بر همگان می‌بارد، یکی برای داشتن گل‌های سرخ و زیبا، میوه‌های خوشبو و رنگین راه را می‌شناسد و از آفات و آسیب‌ها با خبر است، میوه فضیلت و کمال می‌چیند و گل‌های معرفت را پرورش می‌دهد. اما دیگری آسیب‌ها را نمی‌شناسد، سم‌های زهرآگین را برای تغذیه‌ی گل وجودش به کار می‌گیرد، بی‌خبر از آن که ریشه‌اش می‌سوزد و میوه‌هایش پست و غیرقابل استفاده می‌شود. آفات و آسیب‌های گل وجود انسانی، همان گناهان به ویژه مال حرام و لقمه‌ی حرام است.

نسیم رحمت الهی، همواره می‌وزد. اما تنها کسانی که با خورد و خوراک حلال، لطافت خویش را حفظ کرده‌اند، آن را احساس می‌کنند و با آرامشی وصف‌نشدنی در کنار ساحل امن نجات می‌نشینند و عاقبت طوفان زدگان حرام را نظاره می‌کنند. باغبانان حقیقی همان پیشوایان الهی، نیز بشر را از آلودگی به مال حرام، برحذر داشته‌اند و آثار ناگوار آن را یادآور شده‌اند.

پژوهش حاضر در هفت فصل تنظیم شده تا آفات روحی و جسمی مال حرام را تبیین کند، پرده از چهره‌ی زشت آن بردارد و میوه‌های ناخوشایند آن را معرفی کند و راه کارهایی به دست آوردن روزی حلال و کلیدهای ثروت و خوشبختی را برای همگان بیان کند و علت‌های فقر و نداری را به طور کامل ذکر کند.

تبیین موضوع و ضرورت و اهمیت آن :

معنای لغوی رزق و روزی : روزی واژه‌ای است فارسی که به معنای خورد و خوراک روزانه و آن چه که روز به روز به کسی داده می‌شود و قسمت او می‌گردد و نیز ضروریات زندگی به کار رفته است. رزق واژه‌ای عربی است و معادل روزی می‌باشد که به معنای خوراک روزانه، نصیب و بهره به کار رفته است. در اصطلاح چیزی است که می‌توان از آن بهره برداری کرد. پس رزق چیزی است که قابلیت بهره برداری دارد، در نتیجه رزق هر کس غیر از دارایی و ثروت اوست. پس رزق هر کس به میزان برخورداری او از نعمت است نه میزان دارایی اش. امیدواریم که این پژوهش مورد توجه همگان به شناخت موضوع رزق قرار گیرد و با ارائه آن افراد پژوهشگر پی به عظمت این مسأله ببرند،

زیرا خداوند روزی خود را شامل حال همه‌ی بندگان می‌کند.

و چون مال حرام پیوسته در روح و روان آدمی تأثیرات منفی می‌گذارد اینجانب موضوع را مهم دیدم و تحقیق فوق را تنظیم کردم تا بر اساس موضوعات ارائه شده در آن افرادی که نمی‌خواهند آلوده به حرام‌خواری شوند از آن استفاده نمایند و عوامل و زمینه‌های گرفتاری در مال حرام را بشناسند. ضرورت تحقیق به این جهت بود که بسیاری از افراد از زمینه‌ها و عوامل به دست آوردن مال حلال ناآگاه هستند.

فواید و اهداف تحقیق:

این تحقیق که شامل راه کارهای فراوان برای دستیابی به رزق حلال و عوامل گشایش روزی و به دست آوردن ثروت و خوشبختی است و اساسی‌ترین عواملی که منجر به فقر انسان می‌شود در آن بیان شده است و به افراد نشان می‌دهد که چگونه از فقر خود جلوگیری کنند. هدف از نوشتن این تحقیق این است که پرده از چهره‌ی زشت مال حرام برداشته شود و آفات روحی و جسمی آن به مردم نشان داده شود تا مردم آنها را بشناسند و از میوه‌های ناخوشایند آن باخبر شوند.

پیشینه و سابقه‌ی تحقیق :

طی تحقیق و پژوهشی که بنده پیرامون موضوع رزق داشتم دریافتم که کتاب‌های اخلاقی فراوانی در زمینه‌ی رزق وجود دارد که با توجه به مطالعه‌ی آن‌ها و بزرگترین منبع شیعه قرآن کریم دریافتم که رزق از زمان خلقت آدم وجود داشته و در بسیاری از آیات قرآن نیز آمده است که به یک نمونه از آن اشاره می‌کنیم:

که خداوند در سوره‌ی نوح می‌فرماید: به آنان گفتم: از گناهان خویش در پیشگاه الهی استغفار کنید که او آمرزنده است، تا باران آسمان پشت سرهم بر سر شما فرو ریزد و شما را با اموال و فرزندان کم‌کم کند و باغ و نهرها را برای شما قرار دهد.

اینجانب با تحقیقی که راجع به موضوع رزق داشته کتاب‌های جامع و کاملی از جمله:

- گشایش روزی از محمدعلی قاسمی، که عناوین به کار برده در آن عبارتند از: ارزش تلاش برای روزی حلال،

کلیدهای ثروت و خوشبختی و غیره ذکر شده است.

همچنین کتاب‌های روزی حلال از محمدعلی قاسمی، عوامل فقر، عوامل گرایش به مال حرام و فضیلت اجتناب از مال حرام و موارد دیگر است، یافت شده است.

همچنین کتاب‌هایی مثل میزان الحکمه، بحارالانوار، اصول کافی و موارد بسیار دیگر که عنوان فقر و راه‌های دوری از آن و عوامل گشایش روزی از دیدگاه معصومین اشاره شده است به عنوان منابع معتبر مورد استفاده قرار گرفته شده است.

اقسام رزق:

«رزق را دارای چهار نوع برشمرده اند : رزق مضمون، رزق مقسوم، رزق مملوک، رزق موعود».

رزق مقسوم : رزقی است که در ازل تقسیم شده و در لوح محفوظ نوشته شده است . (1)

رزق مملوک : رزقی است که در ملکیت شخص در آمده است.

رزق موعود: رزق خاصی است که خداوند، صالحان و عابدان را به آن وعده داده است.

رزق مضمون : خوردنی و نوشیدنی است که به اندازه مورد نیاز انسان ازطرف خداوند ضمانت شده است . (2)

در تقسیم بندی دیگری، می توان رزق را دو نوع ظاهری و باطنی یا به عبارتی مادی و معنوی تقسیم کرد:

رزق مادی : مانند خوردنی‌ها و پوشیدنی‌ها.

رزق معنوی : مانند علوم و معارف ، نبوت و (3)

بسیاری از دانشمندان اسلامی فرمودند که در آیات الهی و احادیث پیشوایان، واژه ی رزق به معنای رزق حلال

است، به این معنا وقتی خداوند در آیه‌ای می فرماید: «مؤمنان کسانی هستند که: **ینفقون** **مما رزقناهم**»؛ (4) . از

آن چه به ایشان روزی کردیم انفاق می کنند»، یعنی از روزی حلال خویش به دیگران می‌دهند.

از دیدگاه حضرت علی (علیه السلام) روزی بر 2 قسم است: «آن که تو را می‌خواهد و آن که تو او را می‌جویی.

کسی که دنیا را می‌خواهد، مرگ نیز او را می‌طلبد تا از دنیا بیرونش کند و کسی که آخرت خواهد، دنیا را می‌طلبد

تا روزی او را به تمام بپردازد. (محمد دشتی، نهج البلاغه، حکمت 431)(5)

رزق در قرآن کریم:

واژه‌ی رزق در قرآن نیز مورد استفاده قرار گرفته است به عنوان نمونه به چند آیه اشاره می‌کنیم :

«و لا تمدن عینیک الی ما متعنا به ی ازواجاً منهم زهره الحیوه الدنیا لنتفتنهم فیه و رزق ربک خیرٌ وأبقى».(6)

هرگز چشم خود را به نعمت‌های مادی که به گروه‌هایی از آنان داده ایم، می‌فکن که این‌ها شکوفه‌های زندگی دنیا است و برای این است که آنان را بی‌ازمائی و روزی پروردگارت بهتر و پایدارتر است.

«و لو بسط الله الرزق لعباده لبغوا فی الارض و لكن ینزل بقدر ما یشاء انه بعباده ی خبیرٌ بصیر».(7)

اگر خداوند روزی را برای همه بندگان گسترش دهد، آنان در زمین طغیان می‌کنند، از این رو به مقداری که می‌خواهد نازل می‌کند، او نسبت به بندگان آگاه و بینا است.

معیار گستردگی و تنگی روزی:

هرگز نباید تصور کرد که وسعت رزق دلیل بر محبت خداوند و یا تنگی معشیت دلیل بر خشم و غضب او است، زیرا خداوندگاه انسان را به وسعت روزی آزمایش می‌کند و اموال سرشاری در اختیارش قرار می‌دهد و گاه با تنگی معیشت میزان مقاومت و پایداری او را روشن می‌سازد و آنها را از این طریق پرورش می‌دهد.(8)

سرمایه و ثروت، گاهی زمینه ساز فساد و گناه می‌شود، زیرا وقتی انسان‌ها خود را بی‌نیاز از خداوند می‌بینند، طغیان می‌کنند. «إن الانسان لیطغی أن رءاه استغنی؛ همانا انسان طغیان می‌کند، زیرا خود را بی‌نیاز می‌بیند، گاهی ثروت مایه بلا و عذاب جان صاحبان آنهاست و هر گونه آرامش و استراحت را از آنها می‌گیرد. چنانچه قرآن کریم در این باره می‌فرماید :

«فلا تعجبک اموالهم و لا اولادهم انما یرید الله لیعذبهم بها فی الحیاة الدنیا و ترهق انفسهم و هم کافرون».(9)

فزون‌ی اموال و اولاد آنها تو را در شگفت فرو نبرد، خدا خواهد آنان را به این وسیله در زندگی دنیا مجازات کند و در حال کفر بمیراند. در جایی دیگر خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

«ایحسبون انما نمدهم به من مال و بنین نسارع لهم فی الخیرات بل لا یشعرون»((10)

آیا آنان چنین می‌پندارند که اموال و فرزندان را که به آنها دادیم برای این است که درهای خیرات را به رویشان بگشائیم، چنین نیست آنها نمی‌فهمند».

نقش تلاش انسان‌ها در تقدیر روزی:

نباید از آیاتی که در زمینه ی تقدیر و اندازه گیری روزی به وسیله ی پروردگار آمده چنین استنباط کرد که تلاش‌ها و کوشش‌ها نقشی در این زمینه ندارند و این‌ها را بهانه‌ی تنبلی و فرار از زیر بار مسئولیت‌ها و مجاهدت‌ها در مقیاس فرد و اجتماع قرار داد، که این پندار بر ضد آیات فراوانی از قرآن مجید است که سعی و کوشش را معیار موفقیت‌ها شمرده است (11).

همانگونه که در آیات قرآن آمده است :

«لئن شکرتم لأزدینکم (12)»

هرگاه شکر نعمت‌ها را به جا آوردید و آن را در مصرف واقعی صرف کنید، نعمت را بر شما افزون می‌کنم.

در جایی دیگر خداوند فرموده است که مردم باید همواره برای کسب روزی تلاش کنند:

«هو الذي جعل لکم الارض ذللاً فامشوا فی مناكبها و کلوا من رزقه (13)».

او کسی است که زمین را تسلیم و خاضع در برابر شما قرار داد تا بر پشت آن راه بروید و از رزق آن استفاده کنید.

قدرت خدا در روزی رسانی:

از امام علی (علیه السلام) پرسیدند : اگر در خانه ی مردی را به رویش ببندند روزی او از کجا خواهد آمد؟ فرمود: از آن جایی که مرگ او می‌آید (14).

همانگونه که در آیه ی «إن الله هو الرزاق ذو القوة المتین (15)»؛ همانا خداوند روزی دهنده و صاحب قدرت محکم است، آمده است.

خداوند روزی رسان:

از امام علي (عليه السلام) پرسیدند که چگونه خدا با فراواني انسان‌ها به حسابشان رسیدگی می‌کند؟ حضرت پاسخ دادند :

آن چنان که با فراواني آنان روزیشان می‌دهد! و باز پرسیدند: چگونه به حساب انسان‌ها رسیدگی می‌کند که او را نمی‌بینند؟ فرمود: همان گونه که آنان را روزی می‌دهد و او را نمی‌بینند(16).

قرآن تأکید دارد که انسان‌ها روزی بخش خود را تنها خدا بدانند و از غیر او تقاضا نکنند و به دنبال این ایمان و توکل بر نیرو و تلاش و سعی خود متکی باشند همانگونه که در ذیل آیه‌ی: «هل من خالق غير الله يرزقكم من السماء و الارض(17)»

آیا خالقی غیر از خدا وجود دارد که شما را از آسمان و زمین روزی دهد.
«فابتغوا عند الله الرزق(18)» تنها روزی را نزد خدا بجوئید.

معنای وسیع تر روزی:

روزی معنی وسیعی دارد که روزی‌های معنوی را نیز همانگونه که بیان کردیم در بردارد، بلکه روزی اصلی همین روزی معنوی است، در دعاها تعبیر به رزق در مورد روزی‌های معنوی بسیار به کار رفته است، در مورد حج می‌گوئیم: اللهم ارزقني حج بيتك الحرام. در مورد توفیق اطاعت و دوری از معصیت آمده: اللهم ارزقني توفيق الطاعة و بعد المعصية(19). در دعاهاي روزه ماه مبارك رمضان می‌خوانیم:
« اللهم ارزقني فيه طاعة الخاشعين»(20).

هدف این است که با تمام تلاش‌ها و کوشش‌ها باز به روشنی می‌بینیم دست دیگری نیز در کار است که گاه نتیجه‌ی تلاش‌ها بر باد می‌رود و گاه به عکس، تا مردم فراموش نکنند در پشت عالم اسباب، دست قدرت «مسبب الاسباب» کار می‌کند.

ارزش تلاش برای روزی حلال:

طلب حلال در مقام جهاد:

اسلام کار را يك نوع جهاد در راه خدا مي داند.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمودند: «کسي که در راه کسب روزي حلال براي خانواده اش تلاش کند مجاهد و حرکت کننده در راه خداست» (21).

کسب حلال و شرافت:

کار و تلاش مشروع براي کسب روزي حلال هر چه که باشد، باز موجب شرافت و کرامت انسان مي شود و بهتر از آن است که انسان دست خویش را پیش از دیگران دراز کند و سر بار آنان باشد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) در این باره فرمودند: «اگر انسان هیزم را بر پشت خویش حمل کند، بهتر از آن است که دست گدائي پیش دیگران دراز کند که معلوم نیست، چیزی به او بدهند یا ندهند».

کسب حلال بهترین عبادت:

از دیدگاه پیشوایان معصوم علیهم السلام اگر نیتها خالص باشد و کار از راه حلال صورت گیرد، همه کارهای انسان رنگ الهی به خود می گیرد و ارزشی غیر قابل وصف پیدا می کند. رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) می فرماید: «عبادت داراي هفتاد جزء است که با فضیلت ترین آنها طلب روزي حلال است» (22).

عوامل رساننده و افزاینده روزي:

از دیدگاه معصومین عوامل فراوانی ذکر شده که باعث زیاد شدن روزي می شود: امام صادق فرمودند: «من حسن بره اهل بيته زيد في رزقه» (22)؛ هر که با خانواده ي خود نیکوکار باشد، روزیش زیاد می شود.

امام صادق (علیه السلام) در جایی دیگر فرمودند: «ان البر يزیده في الرزق» (23)؛ نیکوکاری، روزي را زیاد می کند. امام علي (علیه السلام) فرمودند: «والعسر ليفسد الاخلاق، التسهل يدر الارزاق» (24)؛ سختگیری، اخلاق را تباه می کند، آسان گیری (براهل و عیال و معاملات) روزيها را سرازیر می کند. امام باقر (علیه السلام) فرمودند: «الزکاه تزيد في الرزق» (25)؛ زکات دادن روزي را زیاد می کند. امام علي در جایی دیگر فرمودند: «من حسن نيته، زيد في رزقه» (26) هر که خوش نیت باشد، روزیش زیاد می شود. پیامبر اکرم فرمودند: «صدقه زیاد بدهید، تا خداوند به شما روزي بدهد» (27).

حکم کسب درآمد حلال:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: «طلب الحلال فريضة علي كل مسلم و مسلمة» (28)؛ کسب درآمد حلال بر هر مرد و زن مسلمانی واجب است.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: «طلب الحلال جهاد» (29)؛ کار کردن برای کسب درآمد حلال جهاد است.

عوامل روزی بر:

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: «ان العبد ليذنب الذنب فيزوي عنه الرزق» (30) بنده گناه می کند و به سبب آن روزی از او زده می شود.

دیدگاه پیامبر راجع به عاملی که روزی را از بین می برد این است که ایشان فرمودند: «هرکه حقی از حقوق برادر مسلمان خود را پایمال کند، خداوند برکت روزی را بر او حرام گرداند مگر آن که توبه کند». (31)

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «كثره السحت يمحق الرزق» ؛ حرامخواری زیاد، روزی را می برد. (32)

بهترین روزی:

بهترین روزی آن است که انسان را کفایت کند. از پیامبر خدا رسول اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) روایت شده است:

«طوبى لمن أسلم و كان عيشه كفافاً» (33) ؛ خوشا به حال کسی که مسلمان باشد و زندگیش به قدر کفاف.

رسول خدا فرمودند: «بهترین روزی آن است که به قدر کفایت باشد» (34).

بسندگی به کفاف:

امام علي (عليه السلام) فرمودند: «آن کس که به اندازه کفاف بسنده کرد، به آسایش دست یافت و از زندگي آسان و خوشي برخوردار شد» (35).

امام صادق (عليه السلام) فرمودند: «در انجيل آمده است که عيسي (عليه السلام) عرض کرد: «بار خدايا! صبح يك گردهي نان جو، شب گردهاي ديگر مرا روزي فرما و بيش از اين روزيم مده که دچار طغيان شوم» (36).

پي نوشت ها :

- 1- مهدي عزيزان، راز رزق، ص 32.
- 2- همان.
- 3- همان.
- 4- مصطفي خميني، تفسيرالقرآن الكريم، ج2، ص 449.
- 5- محمد دشتي، نهج البلاغه، حکمت 431.
- 6- سوره ي طه، آيه 131.
- 7- سوره ي شوري، آيه ي 27.
- 8- ناصر مکارم شیرازي و همکاران، تفسير نمونه، ج 20، ص 373.
- 9- همان.
- 10- سوره ي مؤمنون، آيه ي 55 و 56.
- 11- تفسير نمونه، ج 20، ص 373.
- 12- سوره ابراهيم، آيه 7.
- 13- سوره ملك، آيه 15.
- 14- نهج البلاغه، حکمت 356.
- 15 - سوره ذاريات، آيه 58.
- 16- نهج البلاغه، حکمت 300.
- 17- - سوره فاطر، آيه 3.
- 18- سوره عنكبوت، آيه 17.

- 19- تفسير نمونه، ج 20، ص 374.
- 20- عباس قمي، مفاتيح الجنان، دعاي روزه روز 15 ماه رمضان، ص 345.
- 21- گشايش روزي، ص 25
- 22- محمدبن كليني، الكافي، ج5، ص 78.
- 23- محمدباقر مجلسي، البحار، ج 78، ص 452.
- 24- همان، ج 69، ص 408.
- 25- عبدالواحد آمني، عزز الحكم، ص 802،
- 26- البحار، ج 96، ص 14.
- 27- همان، ج 103، ص 21.
- 28- ميزان الحكمه، ج 5، ص 2059.
- 29- همان
- 30- الكافي، ج 2، ص
- 31- كريم فيضي تبريزي، الامالي صدوق، ص
- 32- كريم فيضي تبريزي، الامالي صدوق، ص
- 33- الكافي، ج 2، ص 140
- 34- البحار، ج77، ص168
- 35- نهج البلاغه، حكمت 371
- 36- البحار، ج 72، ص 54.